نگاه حقوقی به بازداشت افراد زیر ۱۸ سال در یک ماه گذشته

نسترن فرخه: احمد علیرضابیگی، نماینده مجلس، روز چهارشنبه درباره وضعیت بازداشتی‌های زیر ۱۸ سال اخیر گفته بود: «سه هزار نفر در استان تهران بازداشت شدند، جز ۸۳۰ نفر بقیه آزاد شدند. تمام ۲۰۰ دانش‌آموز دستگیرشده آزاد شدند و ۳۶۰ نفر از دستگیرشده‌ها زن بودند. ما الان زندانی دانش‌آموز در زندان فشافویه و زندان‌های دیگر نداریم». این در حالی است که در مدت بازداشت این تعداد دانش‌آموز در تهران که طبق قانون باید اطفال و نوجوانان بزهکار در کانون اصلاح و تربیت نگهداری شوند، تنها حدود ۳۰ فرد زیر ۱۸ سال در رابطه با التهابات اخیر در کانون اصلاح و تربیت حضور داشته‌اند و حالا هم با وجود آزادی تعدادی از آنها، چند نفری همچنان در بازداشت به سر می‌برند.

چند کودک از بازداشتی‌های اخیر در کانون اصلاح و تربیت است؟

لیلی حقیقت‌خواه، وکیل پایه‌یک دادگستری که سال‌هاست به شکل داوطلبانه در کانون اصلاح و تربیت فعالیت می‌کند، غروب سه‌شنبه ۲۶ مهر در گفت‌وگو با «شرق» به مواردی مانند شرایط بازداشتی‌های زیر ۱۸ سال اخیر، سن و تعداد آنها اشاره کرد. این وکیل بیان می‌کند: ما تعدادی وکلای داوطلب هستیم که از سال‌ها پیش در کانون اصلاح و تربیت به شکل مستقل و داوطلبانه انجام وظیفه می‌کنیم. قبل از اتفاقات اخیر و به غیر از وقایع سال ۸۸، برای جرائم عادی افراد زیر ۱۸ سال، آنها را به کانون می‌فرستادند. سال ۸۸ یک داستانی داشت و امسال هم چیزی شبیه آن بود. دقیقا دو هفته قبل از دو تعطیلی ماه صفر، تعداد زیادی بچه را اینجا آوردند که ما ندیدیم و همان روزها عمده آنها آزاد شدند. در هر حال آنچه من در این دو هفته دیدم حدود ۲۰ و چند پسر و حدود پنج، شش دختر اینجا هستند.

این وکیل درباره شرایط بلوغ عقلی این بچه‌ها یادآور می‌شود که تنها بر اساس تجربه می‌تواند اظهارنظر کند و ادامه می‌دهد: درباره بلوغ عقلی من اجازه ندارم تشخیصی دهم، اما به حساب اینکه مادر هستم و در این حوزه تجربه‌ای دارم، به نظر بلوغ عقلی این بچه‌ها زیر سؤال است؛ یعنی هیچ‌کدام انگیزه و آرمانی خاص ندارند و همین که دختر یا پسر ۱۵ یا ۱۶ساله جان نازنینش را برای هیچی بگذارد، جای بحث دارد. تعدادی از آنها می‌گویند ما در خیابان رد می‌شدیم که دستگیرمان کردند که البته به نظر هم راست می‌گویند. بیشترین تعداد بین این افراد، کودکان بین ۱۶ تا ۱۸ سال هستند.

حقیقت‌خواه در پاسخ به اینکه آیا باید بازداشتی‌های تهران و اطراف تهران را به کانون بیاورند یا مکان دیگری هم برای نگهداری این افراد وجود دارد؟ اضافه می‌کند: قاعدتا باید اطفال و نوجوانان بزهکار تهران و شهرستان‌های استان تهران را به اینجا ارجاع دهند، اما نمی‌دانم سازوکار به چه شکل است، چه کسی را می‌فرستند و چه کسی را نمی‌فرستند. با توجه به اینکه یکی از مسئولان گفته بود میانگین دستگیرشده‌ها ۱۵ سال است، من این تعداد را زیاد دیدم. قاعدتا بر اساس قانون و جهت نگهداری، این بچه‌ها را باید به کانون اصلاح و تربیت بسپارند. بر اساس دستور مقام قضائی، بچه‌ای که تحت قرار باشد، پسر بین ۱۵ تا ۱۸ و دختر به دلیل بلوغ زودتر در سن کمتر، مقام قضائی یا قاضی یا بازپرس، قرار وثیقه یا کفیل صادر می‌کند که اگر افراد زیر ۱۸ سال قادر به آن قرار نباشند، در نتیجه بازداشت می‌شوند و برای نگهداری به کانون اصلاح و تربیت ارجاع داده می‌شوند. همچنین باید اشاره کنم رفتار افرادی که در کانون با بچه‌ها سروکار دارند، بسیار اخلاقی و حرفه‌ای است؛ یعنی بچه‌های داخل کانون در امن و امان هستند و این بچه‌ها مددکار دارند و اگر بخواهند درس بخوانند این امکان برای آنها در نظر گرفته می‌شود.

هنوز از بازداشتی‌های اخیر در کانون مانده است؟

یاشار کاظمی، وکیل پایه‌یک دادگستری و عضو کانون وکلای مرکز، پنجشنبه بیست‌وهشتم در گفت‌وگو با «شرق» از وضعیت بازداشتی‌های زیر ۱۸ سال می‌گوید: به‌طورکلی رویکرد دستگاه قضائی در مواجهه با کودکان یا افراد زیر ۱۸ سال متفاوت بوده و بیشتر دستگیرشدگان به سرعت با قرارهای قضائی اعم از منع تعقیب، تعلیق تعقیب، کفالت یا وثیقه آزاد می‌شوند و تعداد بسیار محدودی به کانون اصلاح و تربیت تحویل داده شده‌اند. از تعداد پسران موجود در کانون اصلاح و تربیت اطلاعی ندارم، اما در مراجعه شخصی به کانون اصلاح و تربیت در هفته گذشته سه دختر درباره اعتراضات در کانون نگهداری می‌شدند که پس از قبول وکالت، دو نفر از آنها رفع بازداشت شده و تنها یک نفر در حال حاضر در کانون نگهداری می‌شود. همچنین در استان تهران، افراد زیر ۱۸ سال دستگیرشده پس از ارجاع به شعب ویژه دادسرا که چنانچه در شهر تهران باشد دادسرای ویژه اطفال و نوجوانان و چنانچه در سایر شهرهای استان تهران باشد در شعب خاص، در صورت عدم امکان تودیع وثیقه یا کفالت در کانون اصلاح و تربیت نگهداری می‌شوند. برابر تصریح ماده ۲۸۵ قانون آیین دادرسی کیفری، ضابطان قضائی و پلیس مکلف هستند سریعا پس از دستگیری، کودکان را به دادسرا ارجاع دهند تا تعیین تکلیف صورت شوند و امکان نگهداری کودکان قبل از ارجاع به دادسرا را ندارند. همچنین هیچ‌یک از ضابطان قضائی اعم از پلیس و نهادهای امنیتی حق انجام هیچ‌گونه تحقیق یا اصطلاحا بازجویی از کودکان را نداشته و ندارند.

این وکیل ادامه می‌دهد: وکلای داوطلبی از کانون وکلای دادگستری مرکز با کانون اصلاح و تربیت در ارتباط هستند که پس از اطلاع از وجود کودکان بازداشت‌شده، سریع نسبت به قبول وکالت از آنها به‌صورت رایگان اقدام می‌کنند و تاکنون مطلبی درباره وجود کودکی نگهداری‌شده در کانون اصلاح و تربیت درخصوص اعتراضات، بدون وکیل را نشنیده‌ام؛ اما درباره کودکانی که در مرحله دادسرا با هریک از قرارهای وثیقه یا کفالت آزاد شده‌اند و شاید پرونده آنها در جریان رسیدگی باشد، اطلاعی ندارم. چنانچه در شهر تهران باشند وکلای داوطلبی از کانون وکلای دادگستری مرکز در دادسرای ویژه اطفال و نوجوانان به‌صورت روزانه در دادسرا مستقر هستند که در پرونده‌های اعلامی از ناحیه مقام قضائی، داوطلبانه اعلام وکالت می‌کنند.

تصور عموم مردم: لباس‌شخصی‌ها بیشترین نقش را در دستگیری‌ها داشتند

مسعود احمدیان، وکیل پایه‌یک دادگستری و عضو کانون وکلای مرکز، با اشاره به ماجرای بازداشتی‌های زیر ۱۸ سال اخیر و انتشار فیلم و عکس‌هایی از اعتراضات دانش‌آموزان در مدارس و حضور مأموران در مدارس، به «شرق» می‌گوید: تا جایی که اطلاع دارم درباره ورود یا عدم ورود به مدارس، مثل دانشگاه‌ها ما قانون مدونی نداریم و اگر بخش‌نامه‌ای در آموزش‌وپرورش وجود دارد که نیروهای امنیتی می‌توانند یا نمی‌توانند به این مراکز ورود کنند، از آن بی‌اطلاع هستم. البته پیش‌بینی هم نمی‌شده که امکان داشته باشد دانش‌آموزان و افراد زیر ۱۸ سال روزی به‌عنوان یک نگرانی برای تصمیم‌گیرندگان کشور شناخته شوند و تا این حد در کانون توجه قرار گیرند. به هر روی ماهیتا مدرسه نیز شبیه دانشگاه است و همه باید حرمت اماکن آموزشی را حفظ کنند. درباره نحوه بازداشت این افراد هم باید ذکر کرد که آنها کودک محسوب می‌شوند، اما همان هم به دسته‌بندی سنی تفکیک می‌شوند. برای افراد ۱۲ تا ۱۵ سال و افراد ۱۵ تا ۱۸ سال مقررات خاصی پیش‌بینی شده است.

این وکیل اضافه می‌کند: چنانچه فرد بین ۱۲ تا ۱۵ سال باشد، هیچ ضابط قضائی حق دخالت در تحقیقات مربوط به جرم یا اتهام مربوطه را ندارد. پرونده این افراد برای تحقیقات، مستقیم به دادگاه کیفری می‌رود و این تحقیقات الزاما و چنانچه در دسترس باشند، باید در حضور ولی انجام شود. همچنین همه این افراد باید از ابتدا دارای وکیل دادگستری باشند و محل نگهداری اینها هم باید کانون اصلاح و تربیت باشد و حتما باید جدا از افراد بالغ و بزرگسال نگهداری شوند. افراد بین ۱۵ تا ۱۸ سال را دادسرا یا دادستانی می‌تواند تحت تعقیب قرار دهد با این شرط که هم پلیس و هم قاضی آموزش‌های لازمه را در برخود با کودکان دریافت کرده باشند و دوره‌های تخصصی را گذرانده باشند. درباره بازداشت موقت برای این افراد باید عرض کنم این موضوع بسیار استثنائی است و شاید درباره مسائل خیلی خاص مثل قتل عمد اتفاق بیفتد.

احمدیان اشاره می‌کند: تا جایی که من می‌دانم برای این پرونده‌ها، یعنی پرونده اعتراضات اخیر، حتی حکم ابتدایی هم صادر نشده است و دادگاه هم تا اندازه‌ای که برای بزرگسالان مجازات تعیین می‌کند، نمی‌تواند عینا همان مجازات‌ها را برای کودکان در نظر بگیرد. چون افراد زیر ۱۸ سال با توجه به نوع اتهام‌هایی که می‌خواهند به آنها نسبت دهند، حداکثر مجازاتشان یک سال است؛ بنابراین درباره پرونده‌های حاضر برای این اعتراضات در یک ماه اخیر، من ندیدم حکمی برای این بچه‌ها صادر شود و پرونده به دادگاه رفته باشد.

این وکیل دادگستری درباره برخوردهای فیزیکی برخی ضابطان می‌گوید: برخوردهای فیزیکی به‌طور کلی برای تمامی شهروندان با هر احوال و عقایدی که دارند ممنوع است، حتی اگر آن فرد محکومیت قطعی داشته باشد؛ یعنی خشونت‌های معمول اگر از ناحیه افراد ضابط اتفاق بیفتد، اصلا قانونی نیست، چه برسد به اینکه برای کودکان چنین رفتاری اتفاق بیفتد. درباره جرم مشهود مثل درگیری دو نفر در خیابان و با سلاحی مثل چاقو، ضابط می‌تواند مداخله کند و افراد را دستگیر کند، اما درباره جرم غیرمشهود نمی‌تواند چنین اقدامی کند و باید از مقام قضائی اجازه بگیرد و همه این افراد باید الزاما ضابط قضائی باشند. ضابط قضائی هم نیروی انتظامی، سازمان اطلاعات سپاه و وزارت اطلاعات است و در جاهای مختلف مثلا حفاظت اطلاعات قوه قضائیه هم فقط درباره آن حریم خصوصی قوه قضائیه می‌تواند اقدام کند که آن‌هم همه ضابطان الزاما باید دارای کارت مربوط به ضابط قضائی باشند. البته باید آموزش‌های لازم را هم دیده باشد. اما این‌طور وقت‌ها ما چنین چیزی را ندیدیم و متأسفانه در تصور عموم مردم، نیروهای اصطلاحا «لباس‌شخصی» بیشترین نقش را در دستگیری‌ها داشتند که باید عرض کنم ما هیچ تعریفی از نیروی لباس‌شخصی نداریم.

بررسی جرائم اطفال و نوجوانان

طفل شخصی است که در سایه خانواده با تبیین روش‌های صحیح تربیتی بالنده می‌شود و در صورت تربیت‌نشدن صحیح، ممکن است از همان ابتدا دست به اعمالی بزند که جنبه مجرمانه داشته باشند. مسائل مربوط به اطفال و نوجوانان به لحاظ حقوقی اهمیت بسیاری دارد و هنگامی که مرتکب جرمی می‌شوند، موضوع اهمیت بیشتری نیز پیدا می‌کند؛ زیرا از یک طرف باید جامعه را از جرائم اطفال و نوجوانان مصون نگه داشت و از طرف دیگر اقدامات مؤثری در اصلاح و تربیت آنها انجام داد تا بیشتر به راه‌های مجرمانه کشیده نشوند. مهم‌ترین اقداماتی که در این راستا صورت می‌گیرد، بررسی شخصیت طفل یا نوجوان بزهکار و عوامل مؤثر در ارتکاب جرم و در نهایت راه‌حل‌هایی برای اصلاح و بازگشت او به اجتماع است. طبق قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۹۲ اطفال به سه دسته تقسیم می‌شوند:

الف- اطفال تا ۹ سال: این افراد به علت نرسیدن به بلوغ و فقدان قوه تشخیص و تمییز، فاقد مسئولیت کیفری هستند.

ب- اطفال بین ۹ تا ۱۵ سال: در صورت ارتکاب جرائم تعزیری از سوی این افراد، مجازات بزرگسالان برای آنها اعمال نمی‌شود و در صورت ارتکاب شدیدترین جرم نیز در نهایت به یک سال حبس در کانون اصلاح و تربیت محکوم می‌شوند (ماده ۸۸ قانون مجازات اسلامی).

ج- اطفال و نوجوانانی که هنگام وقوع جرم ۱۵ تا ۱۸ سال دارند: در مورد این افراد نیز مانند گروه دوم مجازات بزرگسالان اعمال نمی‌شود و در صورت ارتکاب شدیدترین جرم نیز در نهایت به پنج سال حبس در کانون اصلاح و تربیت محکوم می‌شوند (ماده ۸۹ قانون مجازات اسلامی). در همه موارد ذکرشده، سن شمسی ملاک است.

رسیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان مستلزم وجود دادرسی ویژه برای آنان است؛ به همین دلیل امروزه یکی از پیشرفت‌های درخور توجه در حقوق کیفری کودکان، پیش‌بینی سیستم دادرسی مختص آنان است که مورد توجه و استقبال اکثر کشورها قرار گرفته است. به جرائم اطفال در دادسرا و دادگاه ویژه اطفال رسیدگی می‌شود.

الف- دادسرای ویژه اطفال: در کنار دادگاه اطفال و نوجوانان شعبه‌ای از دادسرای عمومی و انقلاب با عنوان دادسرای ویژه نوجوانان به سرپرستی یکی از معاونان دادستان و با حضور یک یا چند بازپرس تشکیل می‌شود. تحقیقات مقدماتی درباره جرائم افراد ۱۵ تا ۱۸ سال از سوی این دادسرا انجام و سپس پرونده برای رسیدگی و صدور حکم به دادگاه ویژه اطفال فرستاده می‌شود. البته در این زمینه استثنا وجود دارد و آن این است که به جرائم زنا، لواط، سایر جرائم منافی عفت و نیز جرائم تعزیری درجه ۷ و ۸ طبق مواد ۳۰۶ و ۳۴۰ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۹۳ مستقیما در دادگاه ویژه اطفال رسیدگی می‌شود.

ب- دادگاه ویژه اطفال و نوجوانان: در هر حوزه قضائی شهرستان، یک یا چند شعبه دادگاه اطفال و نوجوانان بر حسب نیاز تشکیل می‌شود و تا زمانی که دادگاه اطفال و نوجوانان در محلی تشکیل نشده است، به همه جرائم اطفال و نوجوانان به‌جز جرائم مشمول ماده ۳۱۵ این قانون، در شعبه دادگاه کیفری ۲ یا دادگاهی که وظایف آن را انجام می‌دهد، رسیدگی می‌شود. تحقیقات مقدماتی اطفال ۹ تا ۱۵ سال مستقیما از سوی این دادگاه انجام شده و دادگاه در این زمینه همه وظایفی را که طبق قانون بر عهده ضابطان دادگستری و دادسرا است، انجام داده و پس از تکمیل تحقیقات مبادرت به رسیدگی و صدور رأی می‌کند. دادگاه اطفال و نوجوانان با حضور یک قاضی مشاور تشکیل می‌شود و نظر مشاور مشورتی است و رئیس دادگستری یا رئیس کل دادگاه‌های شهرستان مرکز استان، در هر استان و هر حوزه حسب مورد، ریاست دادگاه‌های اطفال و نوجوانان را نیز بر عهده دارد.

مشاوران دادگاه اطفال و نوجوانان

برای رسیدگی به جرائم اطفال در جلسه رسیدگی یک مشاور نیز حضور دارد. طبق ماده ۴۱۰ قانون آیین دادرسی کیفری این مشاوران از بین متخصصان علوم تربیتی، روان‌شناسی، جرم‌شناسی، مددکاران اجتماعی، دانشگاهیان و فرهنگیان آشنا به مسائل روان‌شناختی و تربیتی کودکان و نوجوانان اعم از افراد شاغل و بازنشسته انتخاب می‌شوند. طبق تبصره ۲ ماده ۳۱۵ قانون آیین دادرسی کیفری حضور مشاوران با رعایت شرایط مقرر در قانون آیین دادرسی کیفری برای رسیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان در دادگاه کیفری یک ویژه رسیدگی به جرائم آنان الزامی است. همچنین در صورتی که طفل متهم، مؤنث (دختر) باشد، حضور مشاور زن الزامی است.

جدول ۴۳۴۴ • طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- نام سابق سوادکوه- سرگردان- خودنمایی بی‌جا ۲- صدا- لقب ملیجک ناصرالدین‌شاه ۳- منطقه خوش‌آب‌وهوای تابستانی- نیم‌گرم- به‌جاآوردن ۴- این ویتامین به جذب کلسیم در بدن کمک می‌کند- سرطان خون- پلیمر مصنوعی سبک برای بسته‌بندی ۵- از طایفه‌های بلوچ ایران- دغل‌کار ۶- فالگیر- گوارا- به‌تازگی ۷- خدای هندو- به هم برخوردکردن- درخت زبان‌گنجشک ۸- قدرت مالی- رمانی نوشته مجید قیصری- بی‌شرم و حیا ۹- چهره- شعر کوتاه ژاپنی- محروم ۱۰- کودکان- پرخور- خاک ۱۱- عید دهم ذی‌الحجه- آب قنات را تقسیم می‌کرد ۱۲- خوشحال- آسمان- مقابل روز ۱۳- مقابل- نسیم شب- سروصدا ۱۴- رمان بلند روژه مارتن دوگار، نویسنده فرانسوی- نشاط، شادمانی ۱۵- عدد قرن- مدار صفردرجه زمین- حمام

عمودی:

۱- ثابت و همیشگی- پشت سر- برجسته و ممتاز ۲- نام چند تن از پادشاهان فرانسه بود- مشروح- رها ۳- واحدی برای اندازه‌گیری زمان- کشاورز- ازدست‌دادن ۴- گل شقایق- گریزان- تعجب زنانه ۵- پسر حضرت اسحاق(ع)- درخواست‌کردن- سنگ آسیاب ۶- سدی در خوزستان- آرایشگاه مردانه- دوستی خالص ۷- روزانه- ژانر پرتحرک در سینما- به طور ناگهانی ۸- بی‌آغاز- کامپیوتر قابل حمل و سبک- حرکات ورزشی رزمی نمایشی ۹- پسوند شباهت- ارباب- سانسور ۱۰- سیمی با مقاومت الکتریکی زیاد در برخی وسایل برقی- شهری در آذربایجان غربی- کیف انگلیسی ۱۱- خاک سرخ- درختی با گل‌های خوشه‌ای خوشبو- نام اختصاری پلیس راهنمایی و رانندگی ۱۲- دانه معطر- بی‌اعتنا به قید و بندها- کفش ورزشی ۱۳- میوه‌ای شیرین و آبدار- سبیل- چند رأی ۱۴- شاگرد مغازه- هدیه چهره‌گشایی عروس- سنگ آسمانی ۱۵- نسوان- درجه خلوص فلزات- وسط، میان

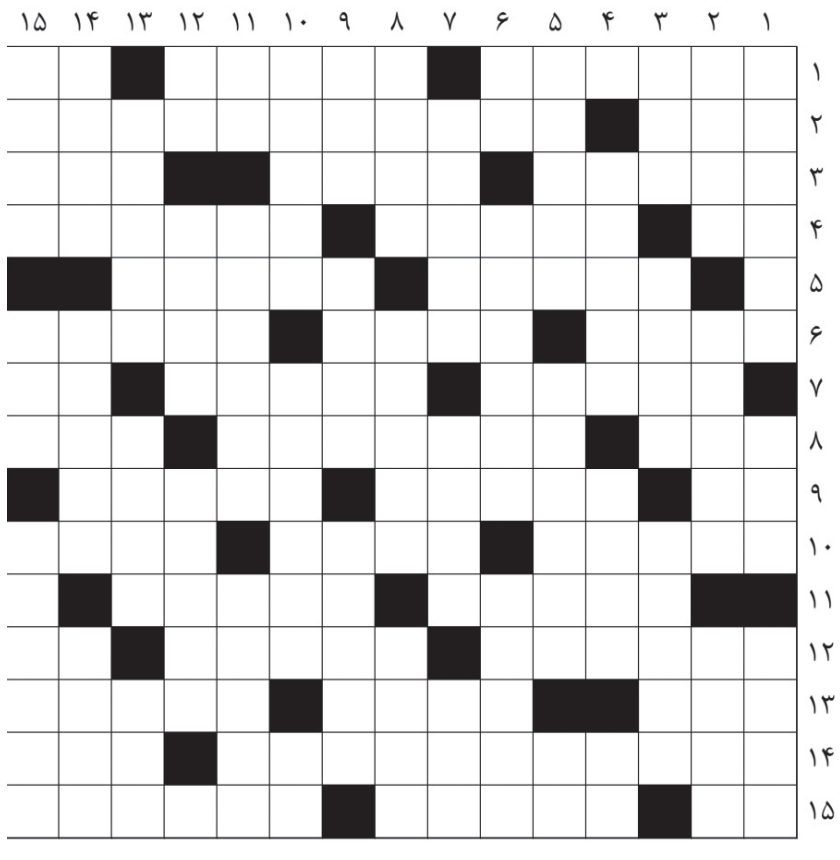

سودوکو سخت ۳۳۴۰

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۵	۳						
			۷	۸	۵			
۶	۲				۹		۵	۴
	۷				۸		۳	
۵			۶		۲			۱
	۱		۴				۶	
۲	۸		۵				۱	۷
			۹	۷	۴			
						۳	۴	

سودوکو ساده ۳۳۴۰

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

					۴			
	۸	۹	۲	۳			۶	
۳	۴	۲	۷		۹		۸	
۱		۳					۲	۵
	۹		۱		۵		۷	
۲	۵					۶		۴
	۶		۳		۷	۸	۹	۲
	۲			۹	۶	۷	۴	
			۴					

حل سودوکو سخت

۲	۱	۵	۶	۸	۳	۷	۴	۹
۹	۳	۶	۴	۵	۷	۸	۲	۱
۴	۷	۸	۹	۲	۱	۶	۳	۵
۷	۶	۳	۵	۹	۲	۱	۸	۴
۵	۸	۹	۱	۶	۴	۲	۷	۳
۱	۲	۴	۷	۳	۸	۹	۵	۶
۶	۹	۷	۲	۴	۵	۳	۱	۸
۸	۵	۲	۳	۱	۹	۴	۶	۷
۳	۴	۱	۸	۷	۶	۵	۹	۲

حل سودوکو ۳۳۳۹

۱	۷	۵	۳	۶	۹	۴	۲	۸
۹	۴	۶	۲	۵	۸	۳	۷	۱
۳	۸	۲	۴	۷	۱	۹	۶	۵
۷	۲	۸	۹	۱	۵	۶	۴	۳
۶	۱	۳	۸	۴	۲	۵	۹	۷
۴	۵	۹	۶	۳	۷	۱	۸	۲
۸	۶	۴	۵	۲	۳	۷	۱	۹
۲	۳	۱	۷	۹	۴	۸	۵	۶
۵	۹	۷	۱	۸	۶	۲	۳	۴
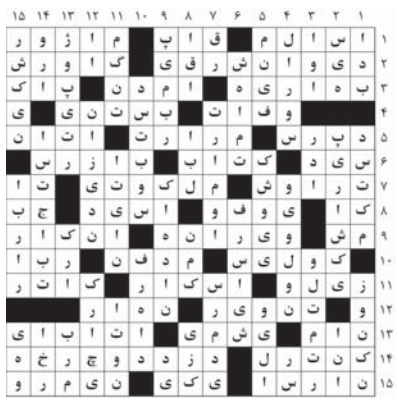
حل جدول ۴۳۴۳